

कुटुंब कल्याण कार्यक्रमांतर्गत पुरुष व
स्त्री नसबंदी करून घेणा-या व्यक्तींना
दयावयाच्या मोबदल्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक आरोग्य विभाग
शासन निर्णय क्रमांक -कुक्का २००१/६६६/प्र.क्र. १३४/कु.क.३
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक : १३ नोव्हेंबर, २००२

- संदर्भ :- १) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.कुक्का १०९६/प्र.क्र.८५/कु.क.१,
दि. २३ ऑक्टोबर, १९९६.
२) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.कुक्का १०९९/३०९/प्र.क्र. ४२/कु.क.४,
दि. ६ ऑगस्ट, १९९९.
३) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.कुक्का १०९९/३०९/प्र.क्र. ४२/कु.क.४,
दि. २० डिसेंबर, १९९९.
४) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.कुक्का २०००/प्र.क्र. २८५/कु.क.३,
दि. २६ सप्टेंबर, २०००
५) शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक -मलाधो- २००१/७७०/प्र.क्र. १८२/कु.क.३
दि. १३ सप्टेंबर, २००१
६) संचालक, भारत सरकार, आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्रमांक
एम २३०११/३६/२००१/पीएलवाय, दिनांक १२ मार्च, २००१.
७) अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा, कुटुंब कल्याण, माता बाल संगोपन व शालेय
आरोग्य, पुणे यांचे अ.शा. पत्र क्र.राकुक्का/पुणे/कु नि.श./नि.भ./कक्ष-४ (१)
३२९९८-९९/२००१, दिनांक २१-६-२००१

प्रस्तावना :- केंद्र शासनाच्या आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालयाने निर्बिजीकरण शस्त्रक्रिया /
तांबी बसवून घेणा-यांना त्यांच्या वेतनाची नूकसान भरपाई म्हणून रोख मोबदला देण्याची योजना
सुधारीत केली आहे. सदर योजनेसाठी खालील अटी व शर्ती काढविल्या असून राज्य शासनास
पुरुष नसबंदी, स्त्री नसबंदी व तांबी बसविणे यासाठी अनुक्रमे रुपये ३००/-, रुपये २००/- व
रुपये २०/- विभागाणी करण्याचे अधिकार दिलेले आहेत. त्यानुसार सदर योजना सुधारीत
करण्याचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता.

केंद्र शासनाने विहित केलेल्या अटी खालीलप्रमाणे आहेत :-

- १) पुरुष नसबंदी व स्त्री नसबंदी करून घेणा-या व्यक्तींना किमान रुपये १५०/- देण्यात यावेत.
- २) औषधे व मलमण्ट्रीसाठी पुरुष नसबंदी, स्त्री नसबंदी आणि तांबी बसविणे यासाठी अनुक्रमे
किमान रुपये २५/-, रुपये ६०/- व रुपये २०/- खर्च करण्यात यावेत.

८. हा शासन निर्णय वित्त विभाग डिअफपी ११७१/६४२/९, दिनांक १९ मार्च, १९७१ अन्वये सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग यांना दिलेल्या अधिकारांचा वापर करून निर्गमित करण्यात येत आहे. महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने.

(पं. चं. मोडकर) १३/११/७१

महाराष्ट्र शासनाचे अवर सचिव

प्रति

महासंचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा, कुटुंब कल्याण, माता बाल संगोपन व शालेय आरोग्य, पुणे.

यांना विनंती करण्यात येते की, सदर शासन निर्णयाच्या अंमलबजावणीसाठी सर्व संबंधितांना तानडीने सूचना देण्याची व्यवस्था करावी.

मुख्य सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

प्रधान सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

प्रधान सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

उपसंचालक, आरोग्य सेवा, विभागीय मंडळे (सर्व)

विभागीय आयुक्त (सर्व)

आयुक्त महानगरपालिका (सर्व)

जिल्हाधिकारी (सर्व)

संचालक, महानगरपालिका प्रशासन, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

प्राध्यापक, विभागीय कुटुंब कल्याण प्रशिक्षण केंद्र, नाशिक/पुणे/औरंगाबाद/नागपूर.

अधिकाता/अधिक्षक शासकीय रुग्णालये (सर्व)

जिल्हा शल्यचिकित्सक, सामान्य रुग्णालये (सर्व)

मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)

जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)

वेद्यकाय आरोग्य अधिकारी, सर्व महानगरपालिका

विशेष अधिकारी, कुटुंब कल्याण युनिट, बृहन्मुंबई महानगरपालिका, एफ दक्षिण विभागीय कार्यालय, परळ, मुंबई.

महालेखापाल-१/२, महाराष्ट्र (लेखा परिक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता) मुंबई/नागपूर.

अधिराज व लेखा अधिकारी, मुंबई.

निवासी लेखापरिक्षा अधिकारी, मुंबई.

जिल्हा कोषागार अधिकारी (सर्व).

सचिव, भारत सरकार आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालय (कु. क. विभाग) निर्माण भवन, नवी दिल्ली-११००११.

विभागीय संचालक, (कुटुंब कल्याण), भारत सरकार, ८४/२ पर्वत, १ ला मजला, दर्पण बिल्डिंग,

महकार नगर-२, पुणे ४११ ००९.

निवृत्त नस्ती, कार्यासन कु.क.३

२. स्त्री नसबंदी शस्त्रक्रिया करून घेणा-या व्यक्तींनी वाहन चालकाच्या मदतीशिवाय स्वखर्चाने केलेली शस्त्रक्रिया करून घेतल्यास त्यांना वाहनचालकाला देय असलेला प्रोत्साहनपर भत्ता देय राहिल. याची कार्यक्रमासाठी औषधे व मलमपट्टीच्या खर्चाचा विनियोग अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा, कुटुंब कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

३. शासनाने शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक -मलाधो- २००१/७७०/प्र.क्र. १८२/कु.क.३ दि. १३ सप्टेंबर, २००१ अन्वये पुरुष नसबंदी करून घेणा-या व्यक्तींना केंद्र शासनाचे रुपये ५०/- व राज्य शासनाचे रुपये ४२१/- असे एकूण रुपये ५०१/- मोबदला दिनांक १ सप्टेंबर, २००१ पासून देण्यात येत आहे. सवरू प्रकरणी दिनांक १६ नोव्हेंबर, २००२ पासून पुरुष नसबंदी शस्त्रक्रिया करून घेणा-यास केंद्र शासनाचे रुपये १५०/- व राज्य शासनाचे रुपये ३५१/- असून एकूण रुपये ५०१/- देण्यात येतील. त्याप्रमाणे सवर खर्च खालील विहित लेखाशिर्षाखालील तरतुदीतून भागविण्यात यावा.

४. सवर योजनेवरील होणारा खर्च खालील लेखाशिर्षातून भागविण्यात यावा :-

अ) केंद्र शासनाच्या योजनेखालील खर्च - "२२११ कुटुंब कल्याण-१०५-नुकसान भरपाई-१०० टक्के केंद्र पुरस्कृत योजना-(०१) (०१) निर्विजीकरण व गर्भाशयांतर्गत रोगांसाठी नुकसान भरपाईची रक्कम देणे (२२११ ०२३८)"

ब) राज्य शासनाच्या योजनेखालील खर्च - "२२११ कुटुंब कल्याण-१०५-नुकसान भरपाई-पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना-राज्य योजनांतर्गत योजना-(०१) (०२) पुरुष नसबंदी शस्त्रक्रियेसाठी प्रोत्साहनात्मक मोबदला (२२११ ०५ १७)"

५. कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया करून घेतलेल्या व्यक्तींना शस्त्रक्रिया समयी मोबदला त्वरीत अदा करण्यात यावा. त्याकरिता त्यांना दुस-यांदा संबंधितांकडे येण्यास लागू नये. न्यायलयाने कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया असफल होऊन अपत्य झाल्याप्रकरणी निकालपत्रात आदेशित केलेल्या मोबदल्याचा खर्च उक्त शस्त्रक्रिया राज्य शासनाच्या संस्थेत झाल्यास राज्य शासनाने आणि नसल्यास संबंधित अशासकीय संस्थेने सोसावयाचा आहे.

६. सवर योजनेतर्गत केंद्र शासनाच्या योजनेखालील खर्चाच्या प्रतिपूर्तीसाठी उचित कार्यवाही अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा, कुटुंब कल्याण, पुणे यांनी वेळोवेळी करावी.

७. कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रियेनंतर मृत्यु, शारीरिक अपंगता व शस्त्रक्रियेतील गुंतागुंत प्रकरणी लागू असलेले अनुक्रमे रुपये ५०,०००/- , रुपये ३०,०००/- व रुपये २०,०००/- चे सानुग्रह अनुदान देण्याबाबत शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.कु.क.का १०९६/प्र.क्र.८५/कु.क.१, दिनांक २३ ऑक्टोबर, १९९६ मधील तरतुदीनुसार कार्यवाही करण्यात यावी. तसेच खाजगी वैद्यकीय अधिका-यांनी कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया त्यांच्या खाजगी रुग्णालयात केल्यास त्यांना देय ठरणा-या रक्कमा वरील सुधारणासह शासन निर्णय दिनांक २३ ऑक्टोबर, १९९६ मधील तरतुदीनुसार, रहातील.

३) सदर अनुदानाचा विनियोग खालील बाबींवर करण्यात येऊ नयेत

- अ) कर्मचारी वृंदाचे वेतन
- ब) प्रवासभत्ता, दैनिकभत्ताची अदायगी,
- क) बांधकाम कार्यक्रम
- ड) कार्यालयीन उपकरणांची (संगणकाचे हार्डवेअर आणि सॉफ्टवेअर्स सह) आणि फर्निचर खरेदी.
- इ) वाहनांची खरेदी,
- ई) वाहनांसाठी पेट्रोल, तेल, वंगण आणि त्यांचे परिरक्षण.
- उ) इमारतीचे परिरक्षण

शासन निर्णय :- केंद्र शासनाची वर नमूद केलेली, कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया करून घेणा-या व्यक्तींना वेतन नुकसानभरपाई पोटी मोबदला देण्याची योजना सुधारीत करून दि. १६ नोव्हेंबर, २००२ पासून अंमलात आणण्यास शासन मंजूरी देत आहे.

अ. क्र.	खर्चाची बाब	पुरुष नसबंदी (रुपये)	स्त्री नसबंदी (रुपये)	तांबी (रुपये)
१.	लाभाधींना मोबदला	१५०/-	१५०/-	-
२.	औषधे व मलमपट्टी	२५/-	६०/-	२०/-
३.	वैद्यकीय अधिकारी व कर्मचारी यांना प्रोत्साहनात्मक मातधन -			
	अ) वैद्यकीय अधिकारी (शल्य चिकित्सक)	१५/-	१५/-	-
	ब) वैद्यकीय अधिकारी (बध्दरीकरण)	-	१०/-	-
	क) परिचारीका	५/-	१०/-	-
	ड) शिपाई	५/-	५/-	-
	इ) वाहन चालक	-	५/-	-
	ई) प्रवृत्त व पाठपुरावा करणारी व्यक्ती	-	५/-	-
४.	राज्य संकीर्ण निधी.	-	२५/-	-
५.	संकीर्ण प्रयोजनासाठी सादिलवार खर्च			
	प्राथमिक आरोग्य केंद्र/ग्रामीण रुग्णालय (जेथे कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया करण्यात येईल तेथे)	-	१५/-	-